

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

METSÄTIETOA KOULUIHIN

LOPPURAPORTTI

Hankkeen nimi: **Metsätietoa kouluihin**
Numero: **7122**
Diaarinumero: **1720/3570-2009**

Hakijan nimi: **Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme**
Väihkyläntie 2, 19700 SYSMÄ

Vastuullinen johtaja: **Jari Yli-Talonen, gsm. 040 848 4861**
Hankevetäjä: **Mari Sarvaala, gsm. 044 342 0068**

Toteutusaika: **1.8.2009 – 30.9.2012**

1. YHTEENVETO HANKKEESTA

Metsätietoa kouluihin-hanke kesti kaikkiaan kolme vuotta. Hankkeen kohderyhmänä olivat peruskoululaiset nuoret maalla ja taajamissa Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölen ja Nastolan kunnissa. Vuosittain hankkeen toiminta ajoitettiin keväällä huhti-toukokuuhun ja syksyllä elo-lokakuuhun, joka on monipuolisen metsällisen tutustumisen kannalta parasta aikaa. Hankkeen päätoiminnaksi muodostui alakoululaisille suunnatut metsä- ja luontoretket. Lisäksi yläkoululaisten kanssa käytiin metsäretkien lisäksi mm. erilaisilla metsäteollisuuden laitosvierailuilla.

Hankkeella oli tarjota valmiita retkikohteita ja – paketteja kouluille, joka helpotti suunnattomasti hankevetäjän työtä. Retkille kerralla mukaan lähtevien ryhmien koko oli yleensä bussilastillinen tai vain yksi luokka, jotta toiminta retkillä oli tehokkaampaa ja koululaiset saivat rautaisannoksen metsäasiaa.

Hankevetäjä suunnitteli ja järjesti kaikkiaan 104 metsäistä tapahtumaa ja retkipäivää, joissa tavoitettiin reilu 5126 koululaista opettajineen. Hankkeessa tavoitettiin jokaisesta hankealueen koulusta ainakin yksi luokka. Useimmissa kouluista hankkeesta tuli vuosittainen perinne, johon tietty vuosiluokka osallistui. TET-ym. harjoittelu- ja kesätyömahdollisuuksia mhy:llä käytti hankekunnissa 21 henkilöä.

Järjestäjälle parasta palautetta olivat pienten koululaisten riemunkiljahdukset ja toteamukset ”kivempaa kuin Puuhamaassa”, ”paras päivä ikinä” tai ”täällä oppi enemmän kuin koko kouluaikana”. Palaute yhteistyöstä oli myönteistä ja osallistujat olivat tyytyväisiä hankkeen tarjoamiin mahdollisuuksiin metsäisessä opetuksessa.

Metsäpolkujen taulut ovat näkyvin hankkeen aikana tuotettu materiaali. Jokaiseen hankealueen kuntaan pystytettiin metsäpolut, joissa kerrotaan hankkeesta ja alueen metsistä. Polkujen paikoiksi valittiin Nastolassa Loistopolku Kukkasen koulun takaa Lahteen päin, Hollolassa Hedelmätarhan pururata Salpakankaan ala-asteen takana, Kärkölässä Huovilanpuiston takainen Hiidenmäki ja Hämeenkoskella Valkjärven takainen Kukonharju. Kaikki asiasta kiinnostuneet voivat tutustua metsäpolkuihin. Metsäpolkujen alkuun tehtiin opastetaulut yleisölle tiedottamista varten.

Kaiken kaikkiaan hankkeella saavutettiin tietoa metsistä, ympäristöstä ja luonnosta, taitoja toimia metsissä kestävän hoidon ja käytön puolesta, luotiin positiivista tulevaisuuskuva ja kannustusta vaikuttamiseen metsäisessä päätöksenteossa, saatiin realististen esimerkkien luoma kuva metsäalasta, yhteisiä onnistumisen kokemuksia ja todellista toimintaa.

Hankkeelle saatiin rahoitusta 92 000€, josta julkisen rahoituksen osuus oli 80%. Loput rahoituksesta oli yksityistä rahaa, mhy:n itse maksamaa osuutta. Yhteistyökumppaneina hankkeessa ovat olleet hankekuntien 4H-yhdistykset, Etelä-Suomen 4H-piiri, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Hämeen ammattikorkeakoulun Evon yksikkö, Kärkölen kunta, Suomen riistakeskus / Laitialan toimintayksikkö (ent. Metsästäjien keskusjärjestö), Suomen Punaisen Ristin Lahden yksikkö, paikalliset riistanhoitoyhdistykset, metsäteollisuuden yritykset Versowood, StoraEnso, UPM, Metsäliitto, Koskisen Oy, Metsäkeskus Häme-Uusimaa ja Taimi-Tapio. Hankkeen bussikuljetukset on kokonaisuudessaan maksanut Suomen Metsäsäätiö.

Hankkeelle osittaisena jatkona on alkanut mhy:n hallinnoima Maaseutuyrittäminen tutuksi kouluille-hanke, jonka rahoitus tulee Manner-Suomen maaseutuohjelmasta. Tämän hankkeen tavoitteena on tuoda yläkouluikäisille nuorille tietoa kokonaisvaltaisesti maaseudusta ja sen alkutuotannon merkityksestä sekä ammatinvalintamielessä ja mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana metsäalaa unohtamatta.

HANKKEEN TAVOITTEET JA TOTEUTUSTAPA

2.1 Hankkeen kohderyhmä

Hankkeen kohderyhmänä olivat peruskoululaiset nuoret maalla ja taajamissa Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölän ja Nastolan kunnissa. Maastoon tehtyjen metsäpolkujen myötä myös muu hankealueen väestö.

2.2 Hankkeen tausta ja perustelut

Metsäala on Suomelle erittäin tärkeä. Nuorten joukosta löytyvät tulevat päättäjät ja metsänomistajat, joten heidän vieraantumista metsästä ja luonnosta tulee ehkäistä. Metsäalaan on tarjolla vain vähän luonnollisia tutustumismahdollisuuksia, minkä seurauksena mm. metsätalous jää monille nuorille vieraaksi. Mediasta saatu käsitys metsätaloudesta on usein hyvin yksipuolinen. On tärkeää saada nuorille monipuolista tietoa metsien sekä niiden kestävän hoidon ja käytön merkityksestä Suomelle ja maailmalle.

Tarvitsemme tulevaisuudessakin asiasta innostuneita osaajia metsäalalle, joten nuorten metsäsuhteen luomiseen tulee panostaa jo peruskouluissa. Tämä onnistuu parhaiten kokemisen kautta. Kosketus metsään voidaan saada esim. metsänhoitotöihin osallistumisen tai retkeilyjen kautta. On palkitsevaa seurata esim. itse istutetun taimen kasvua ja metsän kehitystä sekä nähdä oman työnsä jälki. Hankkeen kautta nuoret saavat myös tietoa mahdollisuuksista työllistyä metsäalalle ja vaikuttaa metsä- ja ympäristöasioihin.

Metsänhoitoyhdistys Itä-Häme ja Metsänhoitoyhdistys Salpausselkä fuusioituivat Metsänhoitoyhdistys Päijät-Hämeeksi 1.1.2009. Entisen Itä-Hämeen mhy:n alueella on toteutettu kaksi vastaavanlaista hanketta; "Metsätietoa kouluihin" ja "Metsätietoa kouluihin jatkohanke". Hankkeilla oli erittäin hyvät tulokset ja ensimmäinen Metsätietoa kouluihin oli myös palkittu hanke. Tämä kannustaa hankkeen toteuttamiseen myös muulla Mhy Päijät-Hämeen toimialueella (entinen Salpausselän mhy).

2.3 Hankkeen tavoitteet ja toteutustapa

Hankkeen yleistavoitteena on tarjota nuorille monipuolista tietoa metsien sekä niiden kestävän hoidon ja käytön merkityksestä Suomelle ja maailmalle.

Hankkeen laadullisiksi tavoitteiksi on asetettu:

- nuorten tietämyksen parantaminen metsien sekä niiden kestävän hoidon ja käytön merkityksestä Suomelle ja maailmalle (mm. ilmastonmuutoksen torjuna)
- metsän ja metsätalouden tuominen konkreettisesti tutuksi nuorille
- koulujen metsäopetuksen syventämisen ja lisäämisen mahdollistaminen
- nuorten kiinnostuksen lisääminen metsäalaa ja -ammatteja kohtaan
- nuorten yleisen luonto- ja ympäristötietoisuuden parantaminen
- hankealueen metsällisten tahojen tutuksi tuominen yhteistyötä hyödyntäen (oppilaitokset, yrittäjät, teollisuus, järjestöt ym.)
- metsäsektorin eri tahojen yhteistyön lisääminen
- kuntien ja koulujen välisen metsällisen yhteistyön lisääminen sekä
- maalta pois muuton ehkäiseminen ja maallemuuton edistäminen

Hankkeen määrällisiä tavoitteita ovat:

- metsätiedon vieminen alueen noin 3000 nuorelle peruskouluihin
- metsäaiheisten työelämään tutustumis-, työharjoittelu- ja kesätyöpaikkojen hakeminen ja tarjoaminen noin 20 oppilaalle kaikkien kuntien alueella
- opiskelijoiden innostaminen hakeutumaan metsäalan ammatteihin n. 5 opp./kunta/vuosi
- nuoren toimihenkilön työllistäminen hankkeeseen

Hankkeen teema on metsät ja ilmastonmuutos. Hankkeessa tuodaan esiin metsien ja kestävän metsätalouden merkitystä ilmastonmuutokselle ja sen torjunnalle.

Hankkeen puitteissa tehdään metsäaiheisia retkiä ja vierailuja. Retkeilyt ja vierailut ovat pääsääntöisesti 2 tunnin tai 1 päivän pituisia ja painottuvat keväällä helmi-toukokuulle, sekä syksyllä elo-marraskuulle.

Hankealueen kuntiin rakennetaan kiinteät metsäpolut oppilaiden metsäopetuksen avuksi. Metsäpolkujen avulla sekä alueen koulujen oppilaat että paikalliset asukkaat pääsevät halutessaan tutustumaan metsäluontoon ja talousmetsän kiertoon.

Oppilaille hankitaan työelämään tutustumis- ja työharjoittelupaikkoja, joiden suunnittelusta, valvonnasta ja ohjauksesta sekä opiskelu- että kesäajalla vastaa pääosin hankkeen vetäjä.

Hankevetäjä osallistuu ajankohtaisiin metsä- ja ympäristökasvatusta käsitteleviin tilaisuuksiin, työryhmiin ja koulutuksiin. Tilaisuuksissa tuodaan hanketta esille, vertaillaan saatuja kokemuksia ja herätellään uusia ajatuksia hankkeen toteutukseen.

3. HANKKEEN TOTEUTUS

3.1 Yleistä

Metsätietoa kouluihin-hanke kesti kaikkiaan kolme vuotta. Hankkeen ensimmäinen syksy ja talvi kuluivat pääosin hankkeen toimintamuotojen rakentelussa, koulujen saamisesta tietoiseksi hankkeesta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista sekä yhteistyöverkoston kokoamisesta muista metsä- ja luontoalan toimijoista.

Vuosittain hankkeen toiminta ajoitettiin keväällä huhti-toukokuuhun ja syksyllä elo-lokakuuhun, joka on monipuolisen metsällisen tutustumisen kannalta parasta aikaa.

Hankkeen päätoiminnaksi muodostui alakoululaisille suunnatut metsä- ja luontoretket. Lisäksi yläkoululaisten kanssa käytiin mm. erilaisilla metsäteollisuuden laitosvierailuilla ja Metsämessuilla.

Hankkeella oli tarjota valmiita retkikohteita ja – paketteja kouluille, joka helpotti suunnattomasti hankevetäjän työtä. Retkille kerralla mukaan lähtevien ryhmien koko oli yleensä bussilastillinen (n. 50 henkilöä) tai vain yksi luokka, jotta toiminta retkillä oli tehokkaampaa ja koululaiset saivat rautaisannoksen metsäasiaa. Aluksi tapahtumat olivat suurempia, mutta kun tavoitteita ruvettiin saavuttamaan, retkiä voitiin räätälöidä paremmin koulujen toiveiden mukaan.

Hankkeen aiempina vuosina tehty pohjatyö kouluissa sai opettajat ottamaan itsenäisesti yhteyttä retkistä, lisäksi edellisenä syksynä varattiin jo retkipäiviä kevääseen ja päinvastoin.

3.2 Tapahtumat

Hankevetäjä suunnitteli ja järjesti kaikkiaan 104 metsäistä tapahtumaa ja retkipäivää, joissa tavoitettiin reilu 5126 koululaista opettajineen. Alla on lyhyesti kuvailu kaikista tapahtumista.

Syyskuu ja lokakuu 2010

Kärkölen Opintien 7-luokkalasilla oli puunistutuspäivä syyskuussa. Tapahtumasta vastasi Kärkölen 4H-yhdistys ja hanke oli mukana avustamassa. Osallistujia oli 60.

Vastaava puunistutuspäivä järjestettiin Nastolassa Ruuhijärven koulussa Nastolan 4H:n kanssa. Osallistujia tapahtumassa oli 40.

Hollolan 4H-yhdistys järjesti Hollolan Nostavan koululla rastityyppisen metsäpäivän ja hanke oli mukana järjestelyissä. Osallistujia oli 100.

Lokakuussa Hollolan 4H-yhdistys järjesti Hollolan Herralan koulun metsäretken Kalliolaan Hanneksen muistometsään, joka on n. 10 vuotta sitten perustettu arboretum. Hanke oli mukana avustamassa järjestelyissä. Osallistujia oli 60.

Metsämessut 6.11.2009

Hollolan yläkoulun 9-luokkalaisten Luontoa lähemmäksi -valinnaisaineryhmän kanssa tehtiin retki Metsämessuille Helsinkiin. Päivä piti sisällään mm. metsäteatteria sekä messutarjontaan tutustumista Helsingin yliopiston metsäylioppilaiden johdolla. Opastetun kierroksen teemana oli ”metsät ja ilmastonmuutos”. Samaan aikaan Messukeskuksessa järjestettiin Maaseutu-, Kädentaito- ja Tee Se Itse -messut. Ohjatun messukierroksen jälkeen oppilaat pääsivätkin tutustumaan mm. kauniisiin käsitöihin ja harvinaisiin kotieläimiin. Liput saatiin ryhmälle Suomen Metsäyhdistykseltä ja kuljetuksen rahoitti Metsäteollisuus ry. Osallistujia oli 40.

Huovilan metsäpäivät 16-18.2.2010

Kärkölässä Huovilanpuistossa järjestettiin Nastolan, Hollolan, Hämeenkosken ja Kärkölen koulujen 1-2-luokkalaisille metsäpäivä. Ohjelmassa oli tutustumista metsuriryhmään, puunkorjuuseen työhevosilla, lintujen ja riistan talviruokintaan, talvisen luonnon ihmeisiin sekä leikittiin ja laskettiin mäkeä makkaranpaiston ohella. Mukana päivien järjestelyissä olivat Kärkölen kunta, paikalliset 4H-yhdistykset, Metsäkeskus Häme-Uusimaa, Metsästäjäin Keskusjärjestö, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri sekä Suomen Metsäsäätiö. Osallistujia oli yhteensä 350.

Kankaan koulun metsäpäivä 21.4.2010

Hollolan Kankaan erityiskoulun metsäpäivä järjestettiin koulun viereisellä pururadalla. Koulussa on kaikki peruskoulun luokat. Rasteina olivat metsuri varusteineen (mhy), kasvien tunnistus laminoiduista kuvista (miehittämätön), puulajien tunnistus (Etelä-Suomen 4H-piiri), jokamiehenoikeudet (miehittämätön), luonnosta kerättyjen näytteiden tunnistusta (miehittämätön), puuston ikä (mhy), metsästyminen ja riista (riistanhoitoyhdistys). Pururatakierroksen jälkeen koulun iltapäivätoiminnan kerhoille järjestettiin omaa ohjelmaa, johon kuului metsällistä askartelua, luonto-DVD:n katselua ja taimien istuttamista. Muistoksi jokainen sai oman taimen. Osallistujia oli 60 oppilasta (+ n. 35 opettajaa ja avustajaa) + 25 oppilasta iltapäiväkerhoissa.

Kivijärven koulun metsälenkki 23.4.2010

Nastolan Kivijärven koululla perehdyttiin lähiluontoon koulun viereisellä suolenkillä. Oppilaat kiersivät hankevetäjän johdolla kahdessa porukassa lenkin ja katseltiin, mitä mielenkiintoista metsiin ja luontoon liittyvää löydettiin. Matkalla nähtiin eri puulajeja, tutkittiin koivikon syntyä, keskusteltiin metsänhoidollisista toimenpiteistä, tutkittiin puiden ikää ja katseltiin suo- ja metsäkasveja. Koululla on edustettuina kaikki luokat esikoululaisista kuudenteen luokkaan. Osallistujia oli 70.

Erstan koulun metsäpäivä 27.4.2010

Nastolan Erstan koulun 3- ja 4-luokkalaisilla oli metsäpäivä Immilässä. Matkalla tutustuttiin energiapuun korjuuseen alueella, johon rakennetaan lähivuotena omakotitaloja. Puut oli jo aiemmin hakattu giljotiinikouralla ja nyt oli vuorossa korjuu kasalle, jossa ne myöhemmin haketetaan. Päivän varsinainen kohde oli Nastolan Immilän kylällä oleva metsästyseura AMI:n laavu ja lahtivaja. Paikalla oli riistamiehiä koirineen. He huolehtivat nuotiotulista, kertoivat metsästyseuran toiminnasta ja esittelivät lahtivajan varustusta. Metsässä kierrettiin kahdessa porukassa reitti, jonka varressa tutustuttiin mm. puulajeihin, hakkuisiin, puuston ikään, kasveihin sekä hirvi- ja lumituhoihin. Eväiden ja makkaranpaiston jälkeen järjestettiin metsä- ja luontotaitorata, jossa kerrattiin aiemmin opittua. Tehtävät käsitelivät puulajeja, kasvien ja eläinten tunnistusta, puun ikää ja jokamiehenoikeuksia. Osallistujia oli 70.

Nastolan kirkonkylän koulun metsäpäivä 30.4.2010

Nastolan kirkonkylän koulun esikoululaisille ja luokille 1-4 järjestettiin metsäpäivä koulun takaiselle harjulle vapunaattona. Rasteina olivat tilapäisapuvälineet metsässä (Suomen Punainen Risti, Lahden osasto),

metsästys ja riista (Uudenkylä Riistamiehet), puulajien tunnistus (mhy), jokamiehenoikeudet, luonnosta kerättyjen näytteiden tunnistusta, kasvit ja eläimet (miehittämätön), puuston ikä (mhy), suunnistus ja makkaranpaisto koivikossa koulun takana. Osallistujia oli 160.

Kivijärven koulun metsäpäivä 4.5.2010

Nastolan Kivijärven koulun esikoululaisilla ja luokilla 1-6 oli metsäpäivä Kärkölässä Huovilanpuistossa. Päivä aloitettiin puiston esittelyllä, jossa paikallinen opas kertoi puiston historiasta ja perustamisesta. Puiston esittelyn jälkeen jakaannuttiin ryhmiin ja kierrettiin kartalle merkityn reitistön perusteella rasteilla ympäri puistoa ja kiivettiin puiston takaiselle mäelle. Kärkölän 4H järjesti kaksi rastia, joissa oli lintujen tunnistusta, käpyjen tarkkuusheittoa ja kasvien tunnistusta. Kärkölän Riistamiehet esitteli rastillaan toimintaansa ja heillä oli lisäksi tarkkuutta ja nopeutta vaativa peli, jossa putkea pitkin pudotettuun käpyyn piti osua puukalikalla. Mhy oli järjestänyt kolme rastia, joista ensimmäisellä oli aiheena suunnistus kotiseutumuseon rakennusten ympärillä yhdistettynä kasvien ja eläinten tunnistukseen. Toisella rastilla tunnistettiin luonnosta löytyviä jätöksiä ja käpyjen syöntijälkiä. Viimeisellä rastilla tutustuttiin Huovilanpuiston hakkuisiin kiipeämällä mäelle, jossa oli talvella tehty harvennushakkuu. Metsäpäivään osallistui 70 oppilasta.

Salpakankaan ala-asteen metsäpäivä 25.5.2010

Hollolan Salpakankaan ala-asteen 3-luokkalaisilla oli metsäpäivä Kärkölässä Huovilanpuistossa. Päivä toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 4.5.2010 ollut retki. Lisäksi kierrettiin kotiseutumuseon rakennuksissa ja käytiin ostoksilla museokahvilassa. Huovilasta lähdettiin katsomaan energiapuun korjuuta työmaalla, jossa harvesteri kaatoi puut monirunkokouralla ja kuormatraktori ajoi kasalle. Retkelle osallistui 35 oppilasta.

Erstan ja Nastolan Kirkonkylän koulujen metsäpäivä 26.5.2010

Nastolan Erstan ja Kirkonkylän koulujen 5- ja 6-luokkalaisilla oli metsäpäivä Kärkölässä Huovilanpuistossa. Päivä aloitettiin puiston esittelyllä, jossa paikallinen opas kertoi puiston historiasta ja perustamisesta. Puiston esittelyn jälkeen jakaannuttiin ryhmiin ja kierrettiin kartalle merkityn reitistön perusteella rasteilla ympäri puistoa ja kiivettiin puiston takaiselle mäelle. Metsäliiton rastilla tutustuttiin puiden ikään ja iän määrittämiseen eri menetelmin eri ikäisissä puissa. Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiirin rastilla tunnistettiin metsän kasveja ja sammalia, katseltiin kaukoputkella ja kuultiin yleisesti luonnonsuojelusta. Etelä-Suomen 4H-piiri kertoi rastillaan metsänkierrosta, suomalaisesta metsäteollisuudesta ja puutuotteista. Lisäksi tunnistettiin puistosta löytyviä useita puulajeja. Metsänhoitoyhdistyksen rastilla tutustuttiin Huovilanpuiston hakkuisiin, kerrottiin talousmetsän hoitotoimista ja laskettiin runkolukua. Kaksi miehittämätöntä rastia testasivat suunnistustaitoa, jokamiehenoikeuksia ja luonnosta löytyviä erilaisia jätöksiä. Puistosta lähdettiin katsomaan nuoren metsän hoitoa energiapuun korjuun muodossa. Työmaalla nähtiin harvesteri kaatamassa ja kasaamassa monirunkokourallaan energiapuuta tulevaisuuden tukkimänniköstä. Lisäksi nähtiin kuormatraktori keräämässä kaadetut puut kasalle tienvarteen. Metsäpäivään osallistui 155 henkilöä.

Hollolan yläkoulun valinnaisaineen ryhmä Pirunpesällä 2.6.2010

Hollolan yläasteen 9. luokan valinnaisaineiden Luontoa lähemmäksi-ryhmä teki metsäretken kävellen Pirunpesälle. Matkaa kertyi suuntaansa 3 km. Matkalla laskettiin puiden ikää, arvioitiin puun pituutta, tilavuutta ja hintaa, tutustuttiin metsä- ja suotyyppeihin sekä katseltiin metsikön kehitysluokkia ja metsänhoidollisia toimenpiteitä. Lisäksi matkalla nähtiin erilaisia jääkauden muodostumia, kuten suppia ja muinaisrantoja ja itse Pirunpesä, joka on rotko, josta jääkauden aikaiset sulamisvedet ovat purkautuessaan pyyhkineet mukanaan irtaimen aineksen jättäen jälkeensä karkeita lohkarkeitä. Retkeläisiä oli mukana 30.

Nastolan Uudenkylän koulun metsäpäivä 3.6.2010

Uudenkylän koulu 1- ja 2-luokkalaiset olivat metsäretkellä Huovilanpuistossa Kärkölässä. Päivä aloitettiin tutustumalla energiapuun korjuuseen nuoren metsän hoitokohteella. Valitettavasti harvesteri oli rikki, joten koneita ei nähty toiminnassa, mutta sitä parempi mahdollisuus oli katsella ja kierrellä sekä harvesteria että kuormatraktoria ja vertailla niiden hallintalaitteita. Koululaisille kerrottiin energiapuun käytöstä ja merkityksestä suomalaisessa metsätaloudessa. Hakkuutyömaalta jatkettiin Huovilanpuistoon Kärkölään,

jossa paikallinen opas kertoi puiston historiasta ja perustamisesta. Opastuksen jälkeen suunnistettiin kotiseutumuseon rakennusten ympärillä, käytiin makkaranpaistossa laavulla ja kierrettiin porukalla puistossa metsäasioiden merkeissä: tunnistettiin puulajeja ja metsä- ja luonnonkasveja, määritettiin eri ikäisten puiden ikä eri menetelmillä, kerrottiin jokamiehen oikeuksista, kiivettiin mäelle katsomaan talvella tehtyä harvennushakkuuta. Lopuksi kierrettiin kotiseutumuseon rakennuksissa ja käytiin virkistäytymässä museokahvilassa. Osallistujia oli 20.

Salpakankaan yläkoulun 8-luokkien metsäpäivät 16-18.8.2010

Hollolan Salpakankaalla Heinsuon urheilukeskuksen lähimetsissä järjestettiin kouluvuoden aluksi 8-luokkalaisille tutustuminen metsään, koska biologiassakin on aiheena metsät ja suot. Hanke yhteistyökumppaneineen oli järjestänyt 4 metsällistä rastia, joiden aiheina olivat puun pituuden, tilavuuden ja hinnan määrittäminen, luonnonkasvien tunnistus, puun iän määrittäminen ja eri puulajeista tehdyt erikoisjalosteet. Mukana päivissä olivat metsäfirmat Metsäliitto ja StoraEnso, Hollolan 4H, Metsäkeskus Häme-Uusimaa, Hämeen ammattikorkeakoulun Evon yksikkö ja metsänhoitoyhdistys. Kerralla rasteilla kiersi yksi luokka, joka oli opetuksen tehostamiseksi jaettu pienempiin 3-6 hengen ryhmiin, joilla vielä oli jokaisella ryhmällä saattaja mukana. Kaikkiaan päiviin osallistui yhteensä 120 henkilöä.

Salpakankaan ala-asteen 4-luokan metsäretki Evolle 25.8.2010

Hollolan Salpakankaan ala-asteen 4-luokkalaisilla oli metsäretki Evolle, jossa tutustuttiin Hämeen ammattikorkeakoulun toimintaan: metsäkonesimulaattorissa harjoiteltiin puun kuormausta, tehtiin luontoon liittyviä tehtäviä, tutustuttiin metsurin varusteisiin ja työvälineisiin. Kodalla vietetyn evästauon jälkeen kierrettiin porukalla metsäinen luontopolku, jossa tutustuttiin mm. luontaiseen uudistamiseen, taimikonhoitoon, maisemanäkökohtiin ja suojavyöhykkeisiin vesistön varrella. Retkelle osallistui 35 oppilasta opettajineen.

Kärkölän koulujen 5- ja 6-luokkalaiset Vierumäellä 8.9.2010

Retken teemana oli "Taimesta tuotteeksi", jonka mukaisesti Vierumäellä tutustuttiin Taimi-Tapion taimitarhaan, Versowoodin sahaan ja Koskisen Oy:n Herrala-Talojen talotehtaaseen. Päivän aluksi käytiin taimitarhalla: siellä nähtiin ketju taimialustojen pesusta siemenen kylvämisen kautta taimien kasvatukseen kasvihuoneissa ja myyntikelpoisten taimien pakkaamiseen. Sahalla tutustuttiin Versowoodin toimintaan Kummeleiden Näsän dvd:n avulla ja käytiin kiertämässä automatisoidulla sahalinjalla. Talotehtaalla nähtiin, kuinka sahatavara jatkojalostuu edelleen taloksi. Talotehtaan tehdaskierroksen aikana tuli selväksi, kuinka talopaketti valmistuu raakalaudasta valmiiksi talon seinäksi maalauksineen kaikkineen. Retkelle osallistui kaikkiaan 55 oppilasta ja opettajaa.

Erstan koulu 4-luokkalaiset Metsästäjien Keskusjärjestöllä 9.9.2010

Nastolan Erstan koulun 4-luokkalaisilla oli metsäinen päivä Metsästäjien Keskusjärjestön Laitialan toimintakeskuksessa Hollolan Manskivessä. Metsästäjien Keskusjärjestö on tehnyt Laitialan kartanon maille erilaisia toimia riistan hyväksi riistapeltoineen, suojavyöhykkeineen, ruokintapaikkoineen. Erstan koululaiset pääsivät harjoittelemaan tähtäystaitojaan kun jokainen sai kokeilla sekä jousipyssyllä että ilmakiväärillä ammuntaa. Lisäksi metsään oli tehty metsä-luonto- ja riista-aiheinen tehtäväpolku, jossa oppilaat pääsivät pienissä ryhmissä vastaamaan kysymyksiin. Tehtävien aiheina oli mm. puulajien tunnistaminen lehtinäytteistä, puuston iän määrittäminen, luonnosta kerättyjen näytteiden, marjojen ja riistaeläinten taljojen tunnistaminen. Tehtäväpolun päätteeksi laavulla oli evästauko makkaranpaistoinen. Ensimmäiset jopa joutuivat veistämään makkaratikkunsa itse, ja jokaisella on mahdollisuus verestää englannintaitoaan MKJ:n unkarilaisen harjoittelijan kanssa. Retkelle osallistujia oli 40.

Erstan koulun 0-2-luokkalaiset puulajeja tunnistamassa 14.9.2010

Erstan koulun pienimmille eskareista 2-luokkalaisiin järjestettiin koulun pihapiirissä luokittain puulajeihin painottuva oppitunti. Ensin lämmiteltiin pikkumetsikössä puulajihipalla, jossa tunnistettiin tavallisimpia metsien puulajeja ja niiden tuntomerkkejä. Sitten oli vuorossa erilaisten luontoon, metsiin ja puulajeihin liittyvien näytteiden tunnistaminen. Viimeiseksi harjoiteltiin taimien istuttamista pottiputkella ja mietittiin,

mitä taimi tarvitsee kasvaakseen isoksi puuksi. Jokainen sai oman taimen kotiin vietäväksi ja sinne istutettavaksi. Lisäksi jokaiselle luokalle istutettiin yhteinen taimi, jonka kehitystä voidaan seurata vuosien varrella. Päivään osallistui 5 luokkaa, yhteensä 80 oppilasta opettajineen.

Erstan koulun 5-6-luokkalaisten Vierumäellä 15.9.2010

Retken teemana oli ”Taimesta tuotteeksi”, jonka mukaisesti Vierumäellä tutustuttiin Taimi-Tapion taimitarhaan, Versowoodin sahaan ja Koskisen Oy:n Herrala-Talojen talotehtaaseen. Päivän ohjelma oli vastaava kuin 5.9.2010 järjestetyn retken. Retkelle osallistui 70 oppilasta ja opettajaa.

Kärkölän Opintien koulun 9-luokkalaisten Metsä ammattina-oppitunti 17.9.2010

Kärkölän yläasteen 9-luokkalaistille pidettiin opon tunti aiheesta Metsä ammattina. Oppitunnilla esiteltiin metsäalan eri ammatteja netistä löytyvän materiaalin, DVD-esitysten ja eri oppilaitosten kotisivujen kautta. Perinteiset metsäammatit metsuri, metsätalousinsinööri ja metsänhoitaja käytiin läpi lähialueen oppilaitosten esittelyn muodossa. Lisäksi hankevetäjä kertoi omasta metsällisestä opiskelu- ja ammattitaustaan. Oppitunteja pidettiin kolme peräkkäin ja niihin osallistui yhteensä 60 oppilasta.

Männistön koulun 8-luokkalaisten Mustilan Arboretumissa Elimäellä 21.9.2010

Mustilan Arboretumin henkilökunta oli laatinut päivän ohjelman. Aamupäiväksi suunnattiin katsomaan havumetsiin maailman suurimpiin puihin kuuluvia lajeja. Tutuksi tuli niin douglaskuusi, siperianlehtikuusi, kanadantuija, purppurapihta kuin moni muukin ulkomainen puulaji. Pisimmät douglaskuuset olivat noin 40 metriä pitkiä, ja tunnustustietona saatiin kuulla, että pihdat tunnistaa jo kaukaa siitä, että kävyt kasvavat puissa oksasta ylöspäin verrattuna perinteisen kuusen käpyihin. Aamupäivän kierroksen jälkeen syötiin eväät nuotiotulien ääressä. Syksyisen viileä ja sateinen sää houkutti porukan tulen ääreen, josta ei olisi tehnyt mieli lähteä ollenkaan pois. Eväiden jälkeen porukka kiersi pienissä ryhmissä luontopolulla, jossa oli todella kiperiä kysymyksiä. Kysymyksissä oli mm. metsä- ja puutarhakasvien nimeämistä ja puulajien tunnistusta puuaineksen perusteella. Oppilaat selvisivät tehtävistä menestyksekkäästi ja parhaat palkittiin Arboretumin itse kasvattamilla puiden taimilla. Retkeen osallistui yhteensä 85 oppilasta ja opettajaa.

Kankaan koulu Evolla 22.9.2010

Kankaan koulu on erityiskoulu, jossa on noin 70 oppilasta peruskoulun eri luokilla. Retkeä varten porukka oli jaettu nuorempiin ja vanhempiin ja sen mukaan laadittu erilaisia tehtävärasteja Evon pihapiiriin. Nuoremmat kiersivät ryhmissä tutustumassa metsätraktoreihin, perehtyivät metsureiden ja metsänmittaajien välineisiin, leikkivät luontoleikkejä, tunnistivat eläinten jälkiä ja luonnosta kerättyjä näytteitä. Vanhemmille kerrottiin ryhmissä Evon koulutusmahdollisuuksista, tutustuttiin Evokeskuksen näyttelyyn, harjoiteltiin puun kuormausta simulaattorilla ja perehdyttiin metsureiden ja metsänmittaajien välineisiin. Evon pihapiirissä olevalla kodalla oli evästauko makkaranpaistoinen. Aikataulun salliessa ryhmillä oli mahdollisuus kiertää lyhyt polku maastossa, jossa oli nähtävissä pieni suo pitkospuineen, savusauna turvekattoineen, järvien rantoja ja luonnontilaista metsää. Osallistujia retkellä oli kaikkiaan 105, joista opettajia oli 35 henkilöä.

Erstan koulun 1-3-luokkalaisten Evolla 28.9.2010

Evokeskuksessa esiteltiin Evon toimintaa ja koulutusmahdollisuuksia valokuvien kautta. Yhteisen esittelyn jälkeen jakaannuttiin ryhmiin ja käytiin erilaisilla metsä- ja luontoaiheisilla rasteilla Evon pihapiirissä. Pihapiirin rasteina oli puulajisalaatti-leikki, metsurin ja metsänmittaajan välineisiin perehtyminen, Evokeskuksessa eläinten lumijälkien tunnistusta ja puunäytteiden tunnistusta lajilleen sekä puiden kuormauksen harjoittelua kuormatraktorisimulaattorilla. Evästauko makkaranpaistoinen pidettiin Evon pihapiirin kodalla. Sen jälkeen lähdettiin kiertämään metsään harjuluontopolku, jonka huippukohtia oli jyrkän mäen kiipeäminen ylös, kapea harjun päällä kävely kivillä ilman, että paljaaseen maahan sai koskea ja lopulta laskeutuminen harjulta jyrkkää rinteä alas. Sieniä etsittiin ja muita syksyn merkkejä havainnoitiin. Retkellä oli 45 osallistujaa.

Erstan koulun 5- ja 6-luokkalaiset Loistopolulla 30.9.2010

Hankkeessa on suunniteltu ja pystytetty jokaiseen neljään hankealueen kuntaan metsäiset luontopolut koululaisten ja muiden luonnossa kulkijoiden käyttöön. Nastolan metsäpolku on pystytetty Salpausselän harjulle, Nastolan kirkolta Lahteen olevalle osuudelle Loistopolku. Erstan koululaisille esiteltiin valmistumassa olevan metsäpolun kohteita ja tehtiin pieniä kohteisiin liittyviä kirjallisia tehtäviä pareittain. Retki perehdytti oppilaat mm. kuivahkon kangasmetsän kasveihin, metsänhoidollisiin toimenpiteisiin kiertoajan kuluessa, raitaan monimuotoisuuden puuna, metsiemme pääpuulajiin mäntyyn, puuston iän määrittämiseen, ja muurahaiskeon työjärjestykseen. Kahden oppitunnin mittaiselle kierrokselle osallistui kolme luokkaa peräkkäin, yhteensä 70 oppilasta opettajineen.

Kukkasen koulun 8-luokkalaiset Metsästäjäin Keskusjärjestöllä 15.10.2010

Nastolan Kukkasen koulun 8-luokkalaisilla oli metsäinen päivä Metsästäjäin Keskusjärjestön Laitialan toimintakeskuksessa Hollolan Manskivessä. Kukkasen koululaiset pääsivät harjoittelemaan tähtäystaitojaan kun jokainen sai kokeilla joko jousipyssyllä tai ilmakiväärillä ammuntaa. Lisäksi metsään oli tehty metsäluonto- ja riista-aiheinen tehtäväpolku, jossa oppilaat pääsivät pienissä ryhmissä vastaamaan kysymyksiin. Tehtävien aiheina oli mm. puulajien tunnistaminen lehtinäytteistä, puuston iän määrittäminen, luonnosta kerättyjen näytteiden ja marjojen tunnistaminen, metsänhoidollisten toimenpiteiden, puun pituden, tilavuuden ja hinnan määrittämistä sekä eri puulajeista saatavien erikoistuotteiden tunnistusta. Tehtäväpolun päätteeksi laavulla oli evästauko. Syksyn ensimmäiset lumisateet osuivat juuri edelliseen päivään, ja maa oli edelleen valkoisena ja navakka pohjoistuuli siivitti meno. Todennäköisesti vilun ja märkien jalkojen jälkeen reissusta jäi kuitenkin positiivisiakin tunnelmia. Osallistujia oli yhteensä noin 100.

Kärkölän kirkonkylän koulun 3-4-luokkalaiset Hollolan kierroksella 21.10.2010

Kierroksen aluksi suunnattiin Kiikunlähteelle, joka on yksi Salpausselkien reunamuodostumien suurimpia lähteitä, ja jonka vuorokautinen virtaama 7000 m³. Kukapa olisi uskonut, että lammelta näyttävä vesialue onkin lähde! Mutta lähemmällä tarkastelulla selvisi, että vesi on kirkasta, kylmää ja juomakelpoista. Veden hieno turkoosin-vihertävä väri ja oletettavasti lähteensilmältä näyttävä paikka lisäsivät varmuutta arvokkaasta alueesta. Kiikunlähteeltä suunnattiin Hollolan kirkon taakse Kapatuosian linnamäelle, jolle pystytetystä tornista ihailtiin syksyistä Vesijärveä kaikkiin ilmansuuntiin ja katseltiin muuttolintujen lentoa lintuperspektiivistä. Linnamäen ympäröivässä männikkömetsässä mietittiin luontaista uudistamista tuuheassa taimikossa ja opeteltiin laskemaan eri kokoisten puiden iä. Retken viimeisenä kohteena oli jääkauden aikaansaama Pirunpesän kalliorotko, joka kuuluu osana Tiirismaan luonnonsuojelualuetta. Pirunpesällä opeteltiin partiossa olevien oppilaiden avustuksella nuotiontekoa, jotta makkarat ja vaahtokarkit saatiin paistettua. Täydellä vatsalla tehtiin kiipeilyretki kallionhalkeamaan ja kiivettiin vielä kallioiden päällekin katsomaan rotkoa yläviistosta. Retkelle osallistui 30 oppilasta opettajineen.

Männistön koulun 9-luokkalaiset Metsämessuilla 26.11.2010

Nastolan Männistön koulun 9-luokkalaiset kävivät metsämessuilla Helsingissä. Messujen tarkoituksena oli tuoda esille metsäalaan ammatinvalintamielessä. Koululaisille oli annettu tehtäviä mietittäväksi, joihin löytyi vastauksia kiertelemällä metsäosastoilla. 7000 muuta koululaista ja melu estivät yhteisen kiertelyn, mutta kaveriporukalla homma sujui rattoisasti. Samaan aikaan Messukeskuksessa järjestettiin Maaseutu-, Kädentaito- ja Tee Se Itse -messut. Iltapäivällä koululaiset pääsivätkin maistelemaan maakuntien herkkuja, katselemaan kauniita käsitöitä ja tutustumaan tuttuihin tai harvinaisempiin kotieläimiin. Liput saatiin Suomen Metsäyhdistykseltä ja kuljetuksen rahoitti Metsäteollisuus ry. Osallistujia oli 75 henkilöä.

Kärkölän Opintien koulun 8-luokkalaiset StoraEnsolla 9.12, 14.12. ja 17.12.2010

Kärkölän yläasteen 8-luokkalaisille järjestettiin vierailu StoraEnso pakkauskartonkitehtaalle Lahteen. Vierailulla kerrottiin yleisesti StoraEnsosta, sen toiminnasta, organisaatiosta, työpaikoista, Lahden tehtaasta sekä käytiin kierros tehtaalla. Vierailut järjestettiin StoraEnson toiveesta pienellä porukalla luokittain. Päivien ohjelma oli kaikille sama. Yhteensä oppilaita oli mukana 65 henkilöä.

Tiilikankaan koulun 5- ja 6-luokkalaiset Evolla 22.2.2011

Talvisten hankien ja pakkasen keskellä lähtivät Tiilikankaan koulun 5- ja 6-luokkalaiset metsäiseen ulkoilupäivään Evolle. Matkalla poikettiin mhy:n hakkuutyömaille: ensin nähtiin kaivinkoneeseen kiinnitetyn giljotiinikouran tekemää pellonreunojen pusikoiden siivousta energiapuuksi. Toinen hakkuukohta oli järeän kuusikon avohakkuuta harvesterilla. Evolla oli makkaranpaistoa nuotiotulilla, lumikenkäilyä, potkukelkkailua ja tutustuminen Evokeskukseen – Evon alueen luontokeskukseen. Retkelle osallistui 90 henkilöä.

Nastolan Kukkasen koulun 9-luokkalaiset StoraEnsolla ja UPM:llä 8.3. ja 15.3.2011

Kukkasen koulun 9-luokkalaisille järjestettiin vierailuja UPM:n tuotekehitys- ja tutkimusosastolle sekä puumuovikomposiitin valmistusyksikköön Lahden Niemeen sekä StoraEnson pakkauskartonkitehtaalle Lahden Hennalaan. Vierailulla kerrottiin yleisesti yrityksistä, niiden toiminnasta, organisaatiosta, työpaikoista, Lahden tehtaasta sekä käytiin kierros tehtaalla. Vierailut järjestettiin luokittain siten, että yhteensä kuudesta luokasta kolme kävi UPM:llä ja kolme StoraEnsolla. Päivien ohjelma oli kaikille sama. Yhteensä oppilaita oli mukana 105.

Tiilikankaan koulu 0-2-luokkalaiset Evolla 19.4.2011

Retken aluksi nähtiin metsäkoneet tositoimissa männikön siemenpuuhakkuulla: harvesteri kaatoi ja kuormatraktori ajoi kasalle lähes puun pituisia sähkötolpiksi meneviä puita. Aamupäivä vietettiin Evon pihapiirissä ja Evokeskuksessa metsä- ja luontoaiheisilla tehtävärasteilla metsän eläimiin ja puihin tutustuen ja leikkien. Mukana oli myös monen ehdottomat suosikit metsästyskoira Arttu ja Vertti-pentu. Evon pihapiirissä olevalla kodalla oli evästauko makkaranpaistoinen, jonka jälkeen suunnattiin harjulla kulkevalle luontopolulle ihmettelemään kapean harjun muodostumista ja jyrkkiä rinteitä. Kevään varmoja merkkejä nähtiin, haisteltiin ja kuunneltiin. Retkelle osallistui 55 oppilasta opettajineen.

Kankaan koulun iltapäiväkerhot 27.4.2011

Kankaan erityiskoulun iltapäiväkerhoissa kierrettiin koulun takaisella pururadalla tutkimassa kevään merkkejä luonnossa. Monta kevään kukkivaa kasvia nähtiin, puissa oli kevään merkkejä kukintoineen, linnut pitivät omaa konserttiaan ja ötököitäkin liikkui jo. Kahdessa iltapäiväkerhossa oli oppilaita mukana yhteensä 17 ohjaajineen.

Vuokkoharjun koulun 5- ja 6-luokkalaisia Heinolassa 9.5.2011

Retken kohteena olivat Myllyjojan metsät ja siellä oleva luontopolku. Myllyjojan metsät ovat pääosin reheviä, hyväkasvuisia kuusikoita, joissa puuta riittää. Pehmeä sammalpeite kattaa metsänpohjan, mutta uusia kuusentaimia on laajoina mattoina. Pienellä alueella on nähtävissä kaikenikäistä metsää: aina uudistamattomasta avohakkuualasta taimikoihin, ensiharvennettuihin ja uudistuskypsiin metsiin. Näin oppilaille voitiin selvittää metsien kehitysvaiheita ja toimenpiteitä eri vaiheessa. Luontopolun taulujen avulla tutustuttiin metsien tyypillisimpiin kasveihin: sammaleista liekoihin, marjoista vanamoon. Lisäksi voitiin nähdä kasvillisuuden muutosta varjoista kuusikosta kuivaan männikköön. Evästauko makkaranpaistoinen laavulla kruunasi metsäsuuden. Päivän päätteeksi käytiin Heinolan lintutalolla, jossa pääasiassa luonnonvaraisia vahingoittuneita lintuja hoidetaan ja hoidon onnistuessa vapautetaan takaisin luontoon. Retkelle osallistui 25 oppilasta opettajineen.

Villähteen koulun 5-luokkalaisia Hollolan kierroksella 10.5.2011

Kierroksen aluksi suunnattiin Kiikunlähteelle, joka on yksi Salpausselkien reunamuodostumien suurimpia lähteitä, ja jonka vuorokautinen virtaama 7000 m³. Kukapa olisi uskonut, että lammelta näyttävä vesialue onkin lähde! Mutta lähemmällä tarkastelulla selvisi, että vesi on kirkasta, kylmää ja juomakelpoista. Helteisenä päivänä monen pullo täyttyikin lähteen vedellä. Kiikunlähteeltä suunnattiin Hollolan kirkon taakse Kapatuosian linnamäelle, jolle pystytetystä tornista ihailtiin Vesijärveä kaikkiin ilmansuuntiin, ja mietittiin mäen syntyä. Täältä matka jatkui Tiirismaan vanhan laskettelukeskuksen alueelle, jossa harvesteri teki nuoren metsän hoitoa energiapuuksi. Tuleva metsäkoneen kuljettajan ammatti taisi siinnellä monen silmissä, sillä harvesterin hytti oli mieluinen paikka lähes jokaiselle. Retken viimeisenä kohteena oli jääkauden aikaansaama Pirunpesän kalliorotko, joka kuuluu osana Tiirismaan luonnonsuojelualuetta.

Makkaranpaiston jälkeen täydellä vatsalla kiivettiin kallioiden päälle katsomaan rotkoa ylhäältäpäin, ja rohkeimmat kulkivat rotkon läpi halkeamaa pitkin. Nopeimmat selvittivät reitin rotkon läpi useaan kertaan, omien laskujen mukaan jopa 8 kertaa! Retkelle osallistui 28 oppilasta opettajineen.

Kärkölän Kirkonkylän koulun oppilaita kevätretkellä Hiidenmäellä 13.5.2011

Flooran päivä antoi aiheen Kärkölän Kirkonkylän koulun 3-4-luokkalaisille tehdä pyöräretken Huovilanpuistoon ja sen takaiselle Hiidenmäelle. Mäellä kierrettiin sinne perustettu metsäinen luontopolku ja tehtiin polun tauluihin liittyviä tehtäviä. Samalla seurattiin kevään etenemistä luonnossa ja etsittiin kukkivia kasveja ja puita. Retkelle osallistui 28 koululaista.

Tiilikankaan koulun 3-luokkalaiset Hollolan kierroksella 18.5.2011

Päivä toteutettiin samalla formaatilla kuin 10.5.2011 ollut koululaisretki: Kiikunlähde, Kapatuosian linnamäki, hakkuutyömaalla harvesteriin tutustuminen ja Pirunpesä. Retkelle osallistui 55 henkilöä.

Tiilikankaan koulun 4-luokkalaiset Heinolassa 19.5.2011

Retki järjestettiin samalla formaatilla kuin 9.5.2011 ollut koululaisretki: Myllyojan luontopolku ja Heinolan lintutarha. Lisäksi harjoiteltiin taimien istutusta pottiputkella ja ikuistettiin itsemme samaan kuvaan Suomen suurimman tsaarinpoppelin kanssa Heinolan rantapuistossa. Mukana oli 40 oppilasta opettajineen.

Lahden seudun kristillinen koulu Heinolassa 26.5.2011

Retki järjestettiin täsmälleen samalla formaatilla kuin 19.5.2011 ollut retki. Kristillisestä koulusta oli retkellä mukana 58 henkilöä.

Erstan koulun 5-6-luokkalaisia Linnaistensuolla 27.5.2011

Linnaistensuo on Lahdessa oleva n. 200 ha kokoinen suojeltu suoalue, joka edustaa tyyppillistä eteläsuomalaita keidassuota rämeineen ja nevoineen. Pitkospuureitti johtaa suon poikki, jonka varrella tutustuttiin mm. soiden kasveihin, suotyypppeihin, mietittiin turpeen käyttötapoja, suomäntyjen ikää, turpeen muodostumista ja turvekerroksen paksuutta. Löytyipä suolta vielä talven marinoimia karpaloitakin. Suolta mentiin tutustumaan metsäyrittäjien arkipäivään. Suon vieressä metsätilan omistava ja metsätaloudella elävä pariskunta esitteli omaa vuoden kiertoaan ja toimiaan metsissä. He ovat erikoistuneet visakoivun kasvatukseen. Monen oppilaan silmissä siinteli visakoivujen kasvatusta, kun kuultiin millaista hintaa parhaista visakoivuista maksetaan. Samat Erstan koulun luokat ovat olleet useammalla mhy:n järjestämällä metsäretkellä, joten vierailu metsätalousyrittäjien luona on huipennus perehtymisessä metsiin ja metsätalouteen. Retkelle osallistujia oli kahdesta luokasta yhteensä 51.

Männistön koulun 7-luokkalaiset Kärkölässä 30.5.2011

Sateinen maanantaiaamu ei herättänyt oppilaisia riemunkiljahduksia, mutta metsään mentiin ohjelman mukaan. Huovilanpuiston takaisella Hiidenmäellä kierrettiin luokittain metsäinen luontopolku, johon oli tehty tehtäviä liittyen joko polun kohdetauluihin tai muuten metsäasioihin. Tehtävissä kyseltiin mm. supista, haavasta, metsänhoidosta ja kasvintunnistustaitojakin tarvittiin. Puistossa olevassa Kärkölän kotiseutumuseossa kierrettiin teemalla mitä puusta tehtyjä tarve-esineitä löydät ja tunnistat. Puun pituuden mittausta keppimenetelmällä sai nuoret hahmottamaan ja vertailemaan eri pituisia puita. Ruokailu eväiden, museokahvilan palveluiden ja makkaranpaiston muodossa piristi päivää, samalla kun aurinkokin rupesi pilkistämään pilvien raosta. Kotimatalla sitkeimmät kiipesivät vielä Hollolan kirkolla Kapatuosian linnamäellä näkötorniin maisemia ihailemaan. Retkelle osallistui 80 oppilasta opettajineen.

Kukkasen koulun 7-luokkalaiset Evolla 31.5.2011

Evon maineikas metsäalue oli monelle koululaiselle jo ennestään tuttu, bussissa oli Evon veteraaneja ensikertalaisten lisäksi. Aamupäivä vietettiin Evon metsäkoulun pihapiirissä ja Evokeskuksessa metsä- ja luontoaiheilla tehtävärasteilla. Puiden pituutta ja ikää määritettiin, kuormatraktorisimulaattorilla harjoiteltiin puiden kuormausta, valtaosa Suomen puulajeista tunnistettiin ja tärkeimmät marjat niin metsissä kuin suollakin tunnistettiin myrkyllisiä unohtamatta. Luontokeskuksessa jokainen pääsi itse

tutkimaan Evon harrastusmahdollisuuksia. Evon pihapiirissä olevalla kodalla oli evästauko makkaranpaistoineen, jonka jälkeen suunnattiin Syrjänalustan harjulla kulkevalle luontopolulle ihmettelemään kapean harjun muodostumista ja jyrkkiä rinteitä. Kesäisen lämmin ja aurinkoinen päivä, sekä kesän varmat merkit hyttyset ja mäkäräiset loivan oman ristiriitaisen tunnelmansa. Kaiken kaikkiaan päivä oli kuitenkin ihan mukava päätös kouluvuodelle: hyvässä seurassa kavereiden kanssa leppoisasti luonnosta nauttien. Mukana oli 105 oppilasta opettajineen.

Hollolan yläkoulun 9:n luokan valinnaisryhmä Isolla Tiilijärvellä 1.6.2011

Hollolan yläkoulun Luontoa lähemmäksi-ryhmä teki kevään viimeisinä koulupäivinä luontoretken Soisalmensuon poikki Ison Tiilijärven rantamaisemiin. Matkalla laskettiin puuston ikää, arvioitiin puun pituutta, tilavuutta ja hintaa. Lisäksi tutustuttiin metsä- ja suotyypppeihin sekä tunnistettiin kasveja niin metsässä kuin suolla. Soiden synty, turpeen muodostuminen ja käyttö olivat myös puheenaiheita. Järvenrannassa puhaltanut tuuli teki helteisen päivän siedettäväksi ja itikat poissa kimpusta. Rauhallinen niemeke soveltui hyvin paikaksi levähdys- ja evästauolle. Retkellä oli mukana 15 osallistujaa.

Hämeenkosken koulun 1-2-luokkalaiset Heinolassa 7.9.2011

Retken varsinaisena kohteena olivat Myllyojan metsät ja siellä oleva luontopolku. Myllyojan luontopolku on yli 10 vuotta vanha, mutta opastaulut ovat edelleen voimissaan. Taulujen avulla tutustuttiin metsien tyyppilisiin kasveihin: sammaleista liekoihin, mustikasta oravanmarjaan tavallisempia puulajeja unohtamatta. Dinosaurusten aikaan puiden kokoisina kasvaneet kortteet ja lieot olivat suuri ihmetyksen aihe. Lisäksi voitiin nähdä kasvillisuuden muutosta varjoisasta kuusikosta kuivempaan männikköön, ja metsien perussammaleet käytiin porukalla läpi. Evästauko makkaranpaistoineen laavulla kruunasi metsäosuuden. Myllyojalta matka jatkui Heinolan lintutalolle, jossa hoidetaan pääasiassa luonnonvaraisia vahingoittuneita lintuja ja hoidon onnistuessa ne vapautetaan takaisin luontoon. Lisäksi tarhalla on pitovaikeuksien vuoksi talolle tulleita papukaijoja. Täytettyjen eläinten ja lintujen näyttelyssä oli nähtävillä monta luonnonvaraista eläintä oikeassa koossa. Retkellä oli mukana 47 osallistujaa.

Kalliolan 5-6-luokkalaisia Pajulahdessa 8.9.2011

Ensin suunnattiin raivaussahan äänen perässä metsurin hommia katsomaan. Erittäin vaikeakulkuinen kaadettu leppäviidakko selätettiin ja metsuri löytyi taimikkoa hoitamasta. Seuraavaksi suunnattiin Kinnankoskelle, luonnontilaiselle puroille synkässä kuusikossa. Kinnankoskella ei vettä virrannut, mutta syykin selvisi myöhemmin: Kinnankosken yläpuolella olevalle Kilpasen lammelle oli majava tehnyt pari patoa estääkseen lammen veden virtaamisen. Matkalla opeteltiin puiden pituuden mittaamista ja iän määrittämistä; nekin taidot osoittautuivat tarpeellisiksi myöhemmin. Eväät syötiin ja makkarat paistettiin Seelammin laavulla. Seelammin ympärillä kulkevalla pitkospuureitillä oli metsätaitorata, jossa tarvittiin mm. aiemmin opittuja mittaustaitoja ja kasvien tunnistusta. Kilpasen majavalammen padolla käytiin kävelemässä ja todettiin padon rakentaminen kovaksi hommaksi niin pieneltä eläimeltä. Tuoreita majavan syömiä puitakin nähtiin: haavan loputtua majava oli siirtynyt pihlajaan. Retkelle osallistui 32 henkilöä.

Kalliolan koulun 4-luokkalaiset Hollolan kierroksella 9.9.2011

Kierroksen aluksi suunnattiin Kiikunlähteelle, joka on yksi Salpausselkien reunamuodostumien suurimpia lähteitä, ja jonka vuorokautinen virtaama on 7000 m³. Kiikunlähteeltä mentiin Hollolan kirkon taakse Kapatuosian linnamäelle, jolle pystytetystä tornista ihailtiin Vesijärveä kaikkiin ilmansuuntiin, ja mietittiin mäen syntyä. Lisäksi harjoiteltiin puiden pituuden mittausta kepillä ja puiden iän määrittämistä. Pienikin puu saattoi olla jo ajokortti-ikäinen, mikä selvisi oksakiehkuroiden laskemisella. Retken viimeisenä kohteena oli jääkauden aikaansaama Pirunpesän kalliorotko osana Tiirismaan luonnonsuojelualuetta. Eväiden ja makkaranpaiston jälkeen kiipeiltiin rotkon alaosassa ja mietittiin sen syntyä. Retkelle osallistui 60 henkilöä.

Kalliolan koulun 6-luokkalaiset Pajulahdessa 12.9.2011

Ensin suunnattiin hankkeen tekemälle metsäiselle luontopolulle Nastolan kirkonkylälle Loistopolun yhteyteen. Metsäpolulla tehtiin siihen liittyviä tehtäviä: opittiin tunnistamaan männylle parhaita kasvupaikkoja, kuultiin Salpausselkien muodostumisesta, mietittiin raidan merkitystä luonnon

monimuotoisuudelle. Eväät syötiin ja makkarat paistettiin Seelammin laavulla. Seelammin ympärillä kulkevalla pitkospuureitillä tutustuttiin metsien ja soiden marjoihin sekä lähinnä soiden kasveihin. Myös puiden iän määrittämistä selvitettiin ja mietittiin suomäntyjen ikää. Puusta saatavia erikoistuotteitakin käytiin läpi: tiesitkö, että kuusesta saatava CMC säätelee jugurtin sakeuden. Viimeksi suunnattiin Kinnankoskelle, luonnontilaiselle purolle synkässä kuusikossa. Kinnankoskella ei vettä virrannut, mutta syykin kerrottiin: Kinnankosken yläpuolella olevalle Kilpasen lammelle oli majava tehnyt pari patoa estääkseen lammen veden virtaamisen. Retkellä oli mukana 20 osallistujaa.

Kalliolan koulun 0-1-luokkien Hollolan kierros 13.9.2011

Retki toteutettiin samalla kaavalla kuin 9.9.2011 ollut retki, paitsi, että aikataulullisista syistä Hollolan kirkonkylä ja Kapatuosian mäki ohitettiin bussin ikkunasta katsellen. Retkelle osallistui 58 henkilöä.

Kalliolan koulun 0-1-luokkien Hollolan kierros 20.9.2011

Retki toteutettiin samalla kaavalla kuin 9.9.2011 ollut retki, paitsi, että aikataulullisista syistä Hollolan kirkonkylä ja Kapatuosian mäki ohitettiin bussin ikkunasta katsellen. Retkelle osallistui 47 henkilöä.

Kalliolan koulun 3-luokkalaista Heinolassa 21.9.2011

Retki toteutettiin samalla kaavalla kuin 7.9.2011 ollut päivä. Retkelle osallistui 52 henkilöä.

Hälvälän koulun 5-6-luokkalaisten Kärkölässä 22.9.2011

Retki suuntautui Kärkölään Huovilanpuiston takaiselle Hiidenmäelle, jossa kierrettiin luokittain metsäinen luontopolku. Reitti kierrettiin tehtäviä tehden liittyen joko polun kohdetauluihin tai muuten metsäasioihin. Tehtävissä kyseltiin mm. supista, haavasta, metsänhoidosta ja kasvintunnistustaitojakin tarvittiin. Retki toteutettiin yhteistyössä Hollolan 4H:n kanssa, joilla oli polun varrella syksyinen sienirasti tunnistustehtävineen. Retkelle osallistui 55 henkilöä.

Kalliolan koulun 0-1-luokkien Hollolan kierros 23.9.2011

Retki toteutettiin samalla kaavalla kuin 9.9.2011 ollut retki, paitsi, että aikataulullisista syistä Hollolan kirkonkylä ja Kapatuosian mäki ohitettiin bussin ikkunasta katsellen. Retkelle osallistui 41 henkilöä.

Miekkion koulun 0-6-luokkalaisten Pajulahdessa 26.9.2011

Metsäretkellä oppilaat oli jaettu kahteen ryhmään: pienempiin (0-2-luokkalaisten) ja isompiin (3-6-luokkalaisten). Käydyt kohteet olivat molemmille ryhmille samat, mutta metsäasioita käytiin läpi vähän eri painotuksella oppilaiden iästä riippuen. Kinnankoskella nähtiin luonnontilainen puro synkässä kuusikossa. Kinnankoskella ei vettä virrannut, mutta syykin selvisi myöhemmin: Kinnankosken yläpuolella olevalle Kilpasen lammelle oli majava tehnyt pari patoa estääkseen lammen veden virtaamisen. Matkalla opeteltiin puiden pituuden mittaamista ja iän määrittämistä; nekin taidot osoittautuivat tarpeellisiksi myöhemmin. Eväät syötiin ja makkarat paistettiin Seelammin laavulla. Seelammin ympärillä kulkevalla pitkospuureitillä oli metsätaitorata, jossa tarvittiin mm. aiemmin opittuja mittaustaitoja ja kasvien tunnistusta. Kilpasen majavalammen padolla ja majavan pesällä käytiin kävelemässä ja todettiin padon rakentaminen kovaksi hommaksi niin pieneltä eläimeltä. Alueen metsätaloudelle majava ei ole toistaiseksi pystynyt aiheuttamaan suuria tappioita, joten se on saanut olla rauhassa. Retkellä oli mukana 87 osallistujaa.

Kalliolan 2-luokkalaisten Heinolassa 28.9.2011

Retki mentiin samalla ohjelmalla kuin 21.9.2011. Retkelle osallistui 61 henkilöä.

Paimelan koulun 0-2-luokkalaisten Hollolan kierros 29.9.2011

Retki toteutettiin samalla kaavalla kuin 9.9.2011. Retkelle osallistui 58 henkilöä.

Herralan koulun 0-6-luokkalaisten Pajulahdessa 3.10.2011

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.9.2011. Retkellä oli 80 osallistujaa.

Pyhäniemen koulun 6-luokkalaiset Kärkölässä 6.10.2011

Päivä aloitettiin tutustumalla Kärkölän kotiseutumuseon rakennuksiin teemalla ”mitä kaikkea puusta onkaan tehty ennen”. Moni tutunnäköinen puinen tarve-esine tunnistettiin. Valona toimineen päreen epäiltiin syyttäneen monta taloa palamaan. Museorakennuksissa käynnin jälkeen kiivettiin Huovilanpuiston takaiselle Hiidenmäelle metsään, jossa kierrettiin metsäinen luontopolku. Polulla tehtiin tehtäviä liittyen joko polun kohdetauluihin tai muuten metsäasioihin. Tehtävissä kyseltiin mm. supista, haavasta, lahoppuusta metsänhoidosta ja kasvintunnistustaitojakin tarvittiin. Kotimatalla poikettiin vielä kannonnostotyömaalle kuulemaan syitä, miksi kannonkin viedään metsästä: energiaksi, muokkauksen helpottamiseksi ja maannousemasiemen leviämisen estämiseksi. Metsäretken muistoksi ja kotiväen kauhuksi saatiin kuraiset vaatteet, sillä märän kelin vuoksi työmaakohteen kurat kulkeutuivat mukana. Retkelle osallistui 30 henkilöä.

Kalliolan koulun 5-luokkalaist Suomen riistakeskuksella 11.10.2011

Suomen Riistakeskus on tehnyt Laitialan kartanon maille erilaisia toimia riistan hyväksi riistapeltoineen, suojavyöhykkeineen ja ruokintapaikkoineen. Laitialan maastoissa metsäsaarekkeeseen pystytetty metsä- ja luontotaitorata testasi oppilaiden metsä- ja luontotaitoja. Osalla rasteista oli mhy:n ja Hollolan 4H:n henkilöitä opastamassa. Tehtävinä oli puun pituuden ja iän määrittäminen, marjojen ja sienten tunnistus, luonnosta kerättyjen näytteiden tunnistaminen. Lisäksi koululaiset pääsivät harjoittelemaan tähtäystaitojaan kun jokainen sai kokeilla sekä jousella että ilmakiväärillä ammuntaa. Tehtäväpolun päätteeksi laavulla oli evästauko makkaranpaistoinen. Kotimatalla hakkuutyömaan puuvarapinoja ja energiapuukasoja katseltiin bussin ikkunasta ja lopuksi poikettiin ihmettelemässä Kiikunlähdeä, josta kotiin viemisiksi joillekin tarttui pullollinen raikasta lähdevettä. Retkellä oli 55 osallistujaa.

Kalliolan 3C Heinolassa 13.10.2011

Retki menttiin samalla ohjelmalla kuin 21.9.2011, lisäksi ehdittiin poiketa Heinolan rantapuistossa katsomassa Suomen suurimpia tsaarinpoppeleita. Retkellä oli mukana 23 henkilöä.

Nostavan koulun 0-2-luokkalaiset Pajulahdessa 14.10.2011

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.9.2011. Retkellä oli 68 osallistujaa.

Nostavan koulun 3-6-luokkalaiset Pajulahdessa 18.10.2011

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.9.2011. Retkellä oli 69 osallistujaa.

Uskilan koulun 0-1-luokkalaiset Kärkölässä 19.10.2011

Päivän aluksi kiivettiin Huovilanpuiston takaiselle Hiidenmäelle kiertämään hankkeen tekemää metsäistä luontopolkua tutustuen metsän kasveihin, puihin, haistellen ja maistellen syksyä ja luontoa. Eväät syötiin kotiseutumuseon pihapiirissä ja sen jälkeen kierrettiin museorakennuksissa teemalla ”mitä puusta tehtyjä tarve-esineitä tunnistat”. Retkelle osallistui 60 henkilöä.

Kukkasen koulun 8-luokkalaiset Suomen riistakeskuksella 21.10.2011

Päivä vietiin läpi samalla kaavalla kuin 11.10 toteutettu retki, jossa kierrettiin metsätaitorata tehtäviä tehden. Lisäksi retkellä kerrottiin riistanhoidosta, opeteltiin määrittämään puun tilavuutta, hahmotettiin metsänhoidollisia toimenpiteitä metsän kiertoajan kuluessa. Retkelle oli mukana 103 osallistujaa.

Salpakankaan alakoulun 0-1-luokkalaiset Hollolan kierroksella 3.11.2011

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 9.9.2011, Kiikunläde, Kapatuosian mäki, Pirunpesä. Kapatuosian mäellä katseltiin torniin kiipeämisen lisäksi luonnosta kerättyjä näytteitä, tutkittiin kuvista metsän eri käyttömuotoja ja tunnisteltiin eri kasvi- ja eläinlajeja. Mukana oli 42 osallistujaa.

Rakokiven koulun 5-6-luokkalaisia Suomen riistakeskuksella 24.4.2012

Laitialan maastoissa metsäsaarekkeeseen pystytetty metsärata testasi oppilaiden metsä- ja luontotietämystä. Osalla rasteista oli mhy:n ja Hollolan 4H:n henkilöitä opastamassa. Tehtävinä oli puun iän

määritys eri keinoilla, marjojen tunnistus, metsästä kerättyjen näytteiden tunnistaminen ja eri puulajien tunnistus lehtinäytteistä. Koululaiset pääsivät harjoittelemaan tähtäystaitojaan kun jokainen sai kokeilla sekä jousella että ilmakiväärillä ammuntaa. Lisäksi tutustuttiin riistan talviruokintaan riistapellon laidassa. Tehtäväpolun päätteeksi laavulla oli evästauko makkaranpaistoinen. Mukana oli 45 henkilöä.

Rakokiven koulun 4-luokkalaiset Hollolan kierroksella 26.4.2012

Kierroksen aluksi suunnattiin Kiikunlähteelle, joka on Salpausselkien reunamuodostumien suurimpia lähteitä, ja jonka vuorokautinen virtaama on 7000 m³. Kiikunlähteeltä mentiin Hollolan kirkon taakse Kapatuosian linnamäelle, jolle pystytetystä tornista ihailtiin Vesijärveä eri ilmansuuntiin, ja mietittiin mäen syntyä. Lisäksi mäellä tunnisteltiin näytteistä ja valokuvista marjoja, kasveja, puulajeja ja luonnosta kerättyjen näytepussien sisältöä. Retken viimeisenä kohteena oli jääkauden aikaansaama Pirunpesän kalliorotko, joka kuuluu osana Tiirismaan luonnonsuojelualuetta. Eväiden ja makkaranpaiston jälkeen kiipeiltiin kallioilla katsomassa, millainen rotko on ja mietittiin miten se on syntynyt. Moni näki mielestään varsinaisen pirun pesänkin, millainen se sitten kenenkin mielessä oli. Retkellä oli mukana 45 osallistujaa.

Paimelan koulun 5-6-luokkalaiset Hollolan kierroksella 3.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.4.2012 järjestetty. Mukana oli 20 henkilöä.

Salpakankaan koulun 3-luokkalaista Heinolassa 4.5.2012

Retken kohteena olivat Myllyojan runsaspuustoiset ja vaihtelevat metsät. Myllyojan metsät ovat pääosin reheviä, hyväkasvuisia kuusikoita, joissa puuta riittää. Pehmeä sammalpeite kattaa metsänpohjan, mutta uusia kuusentaimia on laajoina mattoina. Pienellä alueella on nähtävissä kaikenikäistä metsää: aina vastaistutetusta uudistusalaista taimikoihin, harvennettuihin ja uudistuskypsiin metsiin. Myllyojan metsiin tutustuttiin siellä olevan luontopolun taulujen avulla. Taulujen avulla opeteltiin metsien tyyppillisiä kasveja: sammaleista liekoihin, mustikasta oravanmarjaan vastaan tulleita puulajeja unohtamatta. Dinosaurusten aikaan puiden kokoisina kasvaneet kortteet ja lieot olivat suuri ihmetyksen aihe. Lisäksi voitiin nähdä kasvillisuuden muutosta varjoisasta kuusikosta kuivempaan männikköön, ja metsien perussammaleet käytiin porukalla läpi. Evästauko makkaranpaistoinen laavulla kruunasi metsäosuuden. Myllyojalta matka jatkui Heinolan keskustaan lintutalolle, jossa hoidetaan pääasiassa luonnonvaraisia vahingoittuneita lintuja ja hoidon onnistuessa ne vapautetaan takaisin luontoon. Lisäksi tarhalla on pitovaikkeuksien vuoksi talolle tulleita papukaijoja. Tarhalla olleessa täytettyjen eläinten ja lintujen näyttelyssä oli nähtävillä monta luonnonvaraista eläintä oikeassa koossa. Retken päätteeksi poikettiin rantapuistossa mittailemassa ja ihailmassa Suomen suurinta tsaarinpoppelia. Retkelle osallistui 36 henkilöä.

Salpakankaan koulun 0-2-luokkalaiset Hollolan kierroksella 8.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.4.2012 järjestetty. Osallistujia oli 20.

Villähteen koulun 1-luokkalaiset Pajulahdessa 9.5.2012

Kilpasen majavalammen padolla ja majavan pesällä käytiin kävelemässä ja todettiin padon rakentaminen kovaksi hommaksi niin pieneltä eläimeltä. Tuoreet syömäjäljet haavoissa ja valkeat haavan kappaleet padossa osoittivat, että siellähän sen majava on ollut touhuissaan lähiöinä. Alueen metsätaloudelle majava ei ole toistaiseksi pystynyt aiheuttamaan suuria tappioita, joten se on saanut olla rauhassa. Eväät syötiin ja makkarat paistettiin Seelammin laavulla. Seelammin ympärillä kiertävät pitkospuut testattiin, haisteltiin suon hajuja suopursun muodossa ja etsittiin viimesykyisiä karpaloita. Kinnankoskella nähtiin luonnontilainen puro synkässä kuusikossa. Kevään lumien sulamisvedet saivat puron solisemaan iloisesti, vaikka Kinnankosken yläpuolella olevalle Kilpasen lammelle oli useampi majavan pato veden virtaamisen estämiseksi. Matkalla ihmeteltiin muurahaiskekojen runsautta, katseltiin ja kuunneltiin kevään merkkejä, tunnistettiin puulajeja. Retkellä oli mukana 20 osallistujaa.

Salpakankaan koulun 0-2-luokkalaiset Hollolan kierroksella 10.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.4.2012 järjestetty. Osallistujia oli 35.

Pyhäniemen koulun 3-4-luokkalaiset Suomen riistakeskuksella 11.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 24.4.2012 järjestetty. Mukana oli 50 oppilasta opettajineen.

Salpakankaan koulun 0-2-luokkalaiset Hollolan kierroksella 14.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.4.2012 järjestetty. Osallistujia oli 37.

Pyhäniemen koulun 0-2-luokkalaiset Hollolan kierroksella 15.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.4.2012 järjestetty, paitsi että Kapatuosian mäelle ja torniin ei kiivetty. Sen asemasta Kapatuosian mäen rinteiltä etsittiin oman ikäisiä männyn taimia ja läheisen suon hajuja ja kasveja tunnustettiin. Osallistujia oli 51.

Villähteen koulun 3-luokkalaiset Pajulahdessa 16.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 9.5.2012 järjestetty. Lisäksi Seelammen ympärille tehdyllä tehtäväradalla testattiin puulajien, luonnonmarjojen ja luonnosta kerättyjen näytteiden tuntemusta. Retkelle osallistui 26 henkilöä.

Villähteen koulun 2-luokkalaiset Pajulahdessa 23.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 9.5.2012 järjestetty. Osallistujia oli 18.

Rakokiven koulun 5-luokkalaiset Pajulahdessa 24.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 9.5.2012 järjestetty. Lisäksi Seelammen ympärille tehdyllä tehtäväradalla testattiin puulajien, luonnonmarjojen ja luonnosta kerättyjen näytteiden tuntemusta. Retkelle osallistui 36 henkilöä.

Salpakankaan koulun 0-2-luokkalaiset Hollolan kierroksella 25.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 26.4.2012 järjestetty. Osallistujia oli 36.

Salpakankaan koulun 3-4-luokkalaisia Heinolassa 28.5.2012

Retki toteutettiin samalla ohjelmalla kuin 4.5.2012 järjestetty. Mukana oli 50 osallistujaa.

Tapiolan koulun 1-6-luokkalaiset Evolla 29.5.2012

Päivä vietettiin Evon perinteikkään metsäkoulun pihapiirissä ja Evokeskuksessa metsä- ja luontoaiheisilla tehtävärasteilla. Rastien aiheina oli luonnosta kerättyjen näytteiden tunnistusta, jokamiehenoikeuksien selvittämistä, Evokeskuksen antiin tutustumista, metsämarjojen ja puulajien tunnistamista sekä puusta saatavien erikoistuotteiden ihmettelyä. Jokainen meistä syö päivittäin puuta: jugurtissa, jäätelössä, karkeissa, kasvirasvaveitissä, mutta monikohan asian on oikeastaan tiedostanut! Mukana oli myös monen ehdoton suosikki metsästyskoira Arttu, joka käytiin rastien lopuksi uittamassa. Evon pihapiirissä olevalla kodalla oli evästauko makkaranpaistoinen, jonka jälkeen suunnattiin pienelle metsälennille katsomaan Evon metsäkonekantaa, testattiin pitkospuuta ja ihmeteltiin ruohokattoista savusaunaa. Retkellä oli mukana 40 osallistujaa.

Nastolan Kirkonkylän koulun 2A-luokka Heinolassa 5.9.2012

Retki toteutettiin samoin järjestyksellä kuin aiemmatkin Heinolaan suuntautuneet päivät: Myllyojan metsät ja luontopolku, Heinolan lintutarha ja rantapuiston tsaarinpoppelit. Mukana oli 22 osallistujaa.

Hollolan Herralan koulun 3-6-luokkalaiset Kärkölässä 6.9.2012

Retkellä tutustuttiin Huovilanpuistoon, Hiidenmäen metsäpolkuun metsäisten tehtävien avulla sekä Hollolan 4H marjojen ja sienten tunnistuksella. Lisäksi kierrettiin kotiseutumuseon rakennuksissa teemalla mitä puusta on ennen valmistettu. Mukana oli 55 henkilöä.

Nastolan Kirkonkylän koulun 3-luokkalaiset Hollolassa 7.9.2012

Retki toteutettiin tutulla kaavalla: Kiikunlähde, Kapatuosianmäki, Pirunpesä. Mukana oli 52 osallistujaa.

Nastolan Kivijärven koulun 3-6-luokkalaiset Hollolassa 18.9.2012

Retki toteutettiin tutulla kaavalla: Kiikunlähde, Kapatuosianmäki, Pirunpesä. Mukan oli 31 osallistujaa.

Nastolan Kirkonkylän koulun esiluokkalaiset Hollolassa 21.9.2012

Retki toteutettiin tutulla kaavalla: Kiikunlähde, Kapatuosianmäki, Pirunpesä. Mukan oli 25 osallistujaa.

Nastolan Kirkonkylän koulun 2B-luokka Heinolassa 24.9.2012

Retki toteutettiin samoin järjestelyin kuin aiemmatkin Heinolaan suuntautuneet päivät: Myllyojan metsät ja luontopolku, Heinolan lintutarha ja rantapuiston tsaarinpoppelit. Mukana oli 22 osallistujaa.

Nastolan Kirkonkylän koulun 5-luokkalaiset Pajulahdessa 27.9.2012

Retki tehtiin samalla ohjelmalla kuin aiemmat vastaavat: Kinnankoski, Kilpasen majavalampi, Seelampi. Matkan varrella tehtiin metsä- ja luontoaiheisia tehtäviä. Mukana oli 45 osallistujaa.

Nastolan Kivijärven koulun 0-2-luokkalaiset Pajulahdessa 28.9.2012

Retki tehtiin samalla ohjelmalla kuin aiemmat vastaavat: Kinnankoski, Kilpasen majavalampi, Seelampi. Mukana oli 29 osallistujaa.

3.3 Metsäpolut

Hankesuunnitelman mukaisesti jokaiseen hankealueen kuntaan perustettiin ja pystytettiin metsäpolut, joissa kerrotaan hankkeesta ja alueen metsistä. Polut suunniteltiin kesän 2010 aikana ja pystytettiin alkusyksystä. Hankevetäjä kiersi maastossa suunnittelemassa polkujen paikkoja ja sisältöä. Polkujen paikoiksi valittiin Nastolassa Loistopolku Kukkasen koulun takaa Lahteen päin, Hollolassa Hedelmätarhan pururata Salpakankaan ala-asteen takana, Kärkölässä Huovilanpuiston takainen Hiidenmäki ja Hämeenkoskella Valkjärven takainen Kukonharju.

Kohdetauluja on kullakin polulla suunnilleen 8 kappaletta. Metsäpolkujen sisältöä suunniteltiin niin, että maastoon pystytettävien taulujen sisältö pysyisi ajantasaisena useamman vuoden ajan. Metsäpolut kuvaavat mm. maaston ominaispiirteitä (Salpausselät, harjut, supat), metsien hoitoa ja käyttöä, metsien tärkeimpiä puulajeja, metsätyyppejä. Metsäpolkujen sisältötekstit pyrittiin tekemään suhteellisen yleistajuisiksi, koska kohderyhmänä ovat peruskoululaiset. Kuitenkin sisällössä on myös yksityiskohtaisempaa tietoa aikuisillekin. Kohdetaulujen sisältöjen koostaminen, painatuskelpoisten valokuvien ottaminen ja kohdetaulujen sommittelu vei yllättävän paljon aikaa, lähes koko kesän.

Metsäpolkujen alkuun tehtiin opastetaulut yleisölle tiedottamista varten. Kuntien nettisivuilla on ollut linkit metsäpoluille ja alueen lehtiin on laitettu tiedotetta asiasta.

Liitteissä on jokaisen kunnan metsäpolkujen sisältö.

Metsäpolkujen kunto tarkastettiin muutaman kerran vuodessa hankkeen aikana. Hämeenkosken polun tauluja lukuun ottamatta muiden polkujen tauluja oli rikottu, väännelty, irrotettu ja kadonnut. Muutama taulu jouduttiin teettämään uudelleen. Hankkeen loputtua polkujen kuntoa käydään tarkastamassa satunnaisesti, mutta uusiin tauluihin ei enää investoida.

3.4 Harjoittelijat

TET-harjoittelijat

Hollolan ja Nastolan toimistoilla oli vuosittain TET-harjoittelijoita. Hämeenkoskella ja Kärkölässä ei ollut, koska ko. toimistoilla on vain yksi toimihenkilö ja TET-harjoittelija monimutkaistaisi toimihenkilön työpäivien kulkua. Mutta metsäalasta kiinnostuneelle kärköläiselle oppilaalle järjestettiin harjoittelupaikka Hollolan toimistolla. Yhteensä TET-harjoittelijoita oli hankkeen aikana 11 kappaletta.

Harjoittelijat tutustuivat monipuolisesti yhdistyksen toimintaan olemalla metsäneuvojan, energiapuuneuvojan ja tila-arvioijan mukana ja kiersivät maastossa eteläistä Päijät-Hämettä metsänomistajia tavaten. Lisäksi tutustuttiin yhdistyksen toimistorutiineihin yhdessä toimistonhoitajan kanssa ja oltiin mukana yhdistyksen toimihenkilöiden koulutuspäivissä, kun sellaisia osui olemaan. Koululaishankkeen mukana oltiin järjestelemässä päiviä ja tutustumassa eri kohteisiin.

Kesä- yms. harjoittelijat

Metsäalan opiskelijoita otetaan aina kesällä ja ympäri vuodenkin mahdollisuuksien mukaan töihin mhy:lle. Keväällä 2010 kolme metsuriopiskelijaa oli mukana istutussesongin aikana, muutenkin metsuriharjoittelijoita on ollut raivaussahatöissä ajoittain. Hollolan ja Nastolan toimistoilla oli kummassakin metsäalan opiskelijat kesäharjoittelijoina kesällä 2010 ja 2011. Kesällä 2012 oli metsuriopiskelija työharjoittelussa 10 viikkoa, toimihenkilöiden tehtäviin ei palkattu harjoittelijoita. Yhteensä hankkeen aikana on ollut 10 ammattiin opiskelevaa harjoittelijana.

Lisäksi mhy:llä tekee vuosittain moni opiskelija opinnäytetyönsä.

3.5 Hankevetäjän osallistuminen koulutuksiin ja seminaareihin

Kasvatus metsässä- foorumi 16.9.2010

Lahden Sibeliustalossa pidettiin Suomen Metsäyhdistyksen järjestämä tapahtuma Kasvatus metsässä – Monimuotoisuus metsässä, puun käytössä ja opetuksessa. Päivä liittyy Metsäyhdistyksen tavoitteisiin edistää ja ylläpitää koululaisten metsätietoutta.

Kasvatus metsässä-foorumi käsitti aamupäivän aikana lyhyitä esityksiä niin opetusalan ammattilaisilta, opetuksen parissa toimivilta virkamiehiltä kuin puunkäytön parissa työskenteleviltä. Pääsanomaksi tuli, että koululaisten metsätietämys on huonontunut, sen eteen pitää tehdä töitä. Myös eri oppiaineiden välistä yhteistyötä peräänkuulutettiin. Metsäaiheita pystyisi hyvin opettamaan monen oppiaineen yhteistyössä: esimerkiksi syksyn liikunnallisella sien- ja marjankeruuretkellä tunnistettaisiin kasveja ja sieniä biologiaa varten ja samalla voitaisiin ottaa matematiikkakin mukaan. Pienet metsäiset asiat ovat tämän päivän lapsille monesti harvinaista luksusta.

Iltapäivällä kierrettiin läheisellä Kariniemen mäellä työpajoissa, joissa käytännössä päästiin testaamaan erilaisia metsään ja luontoon liittyviä tehtäviä, joita voi käyttää koululaisten metsäopetuksessa.

Metsätietoa kouluihin-hankkeen puitteissa päivä antoi vahvistusta, että hankkeessa ollaan oikealla asialla, kun järjestetään metsäisiä tapahtumia osana opetusta. Samalla saatiin uusia ideoita metsäretkien ja -oppituntien toteutukseen ja verkostoiduttiin samanhenkisten ihmisten kanssa.

Metsäalan imagotreffit 14.2.2012

Helsingissä pidetyssä seminaarissa pohdittiin metsäalan vetovoimaisuutta ja imagoa sekä niiden merkitystä alan tulevaisuuden kannalta. Päivän aikana perehdyttiin aiheisiin yleisesti huippupuhujien johdolla ja kuultiin esimerkkejä ja käytännön kokemuksia alalta.

Mitkä tekijät vähentävät tai lisäävät metsäalan vetovoimaa? Millainen on metsäalan yritysten ja oppilaitosten imago nuorten parissa? Mikä ovat vahvuutemme ja heikkoutemme? Mitä voimme tehdä asialle?

Päivän päällimmäiseksi anniksi jäi, että metsäalasta pitää kertoa positiivisia asioita. Nuoret tietävät alasta aivan liian vähän, opettajatkaan kaupunkikouluissa eivät osaa kertoa (ei edes opot). Alasta pitää kertoa nuorekkaasti ja saada nuoret tietoisiksi, millaisella hightech-alalla ollaan. Millaisia ammattilaisia ala työllistää: kemisti, tutkija, arkkitehti, metsätalousinsinööri, metsäluonnonhoitaja jne.

4. TOTEUTUKSEN ORGANISAATIO JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

Hankkeen vetäjänä toimi 1.9.2009-30.4.2010 metsänhoitaja Lauri Tamminen. Tämän jälkeen hanketta veti sen loppuun asti metsänhoitaja, filosofian maisteri Mari Sarvaala.

Hankkeen vastuullisena johtajana toimi Mhy Päijät-Hämeen toiminnanjohtaja Jari Yli-Talonen. Taloushallinnosta vastasi aluksi ostopalveluna Heini Merinen Ky, mutta vuoden 2011 alusta lähtien kirjanpidon hoito yhdistyksen oma toimistonhoitaja Katja Laukkanen.

Lisäksi yksittäisissä koululaispäivissä on ollut mukana tarvittaessa mhy:n toimihenkilöitä ja metsureita sekä urakoitsijoita esittelemässä toimintaansa.

Yhteistyökumppaneina hankkeessa ovat olleet hankekuntien 4H-yhdistykset, Etelä-Suomen 4H-piiri, Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri, Hämeen ammattikorkeakoulun Evon yksikkö, Kärkölän kunta, Suomen riistakeskus / Laitialan toimintayksikkö (ent. Metsästäjien keskusjärjestö), Suomen Punaisen Ristin Lahden yksikkö, paikalliset riistanhoitoyhdistykset, metsäteollisuuden yritykset Versowood, StoraEnso, UPM, Metsäliitto, Koskisen Oy, Metsäkeskus Häme-Uusimaa ja Taimi-Tapio.

Hankkeen bussikuljetukset on kokonaisuudessaan maksanut Suomen Metsäsäätiö.

5. KUSTANNUKSET, RAHOITUS JA RAPORTOINTI

Hankkeen kulut jakautuivat seuraavasti:

	Toteuma	Toteuma	Toteuma	Toteuma	Haettu	YHTEENSÄ	
	2009	2010	2011	1-6/2012	7-9/2012	Todelliset kulut	Budjetoitu
Palkkauskulut ja palkkiot	10 605,25	31 674,51	19 379,99	6 415,10	3 661,88	71 736,73	68 650
Ostopalvelut	230,00	4 186,98	0,00	0,00	0,00	4 416,98	5 100
Vuokrat	0,00	572,14	0,00	0,00	0,00	870,45	1 150
Kotimaan matkakulut	908,15	3 741,29	1 797,60	298,31	524,21	8 260,77	9 300
Muut kustannukset	949,77	2 745,00	2 464,35	1 289,52	156,08	7 114,81	7 800
Yhteensä	12 693,17	42 919,92	23 641,94	8 802,54	4 342,17	92 399,74	92 000

Hankkeen rahoitus on jakautunut seuraavasti:

	Toteuma	Toteuma	Toteuma	Toteuma	Haettu	YHTEENSÄ	
	2009	2010	2011	1-6/2012	7-9/2012	Todelliset kulut	Rahoitus-suunnitelma
Ely-keskuksen tuki (64%)	8 123,63	27 468,75	15 130,84	5 633,63	2 523,15	58 880	58 880
Kuntien tuki (16%)	2 030,91	6 867,19	3 782,71	1 408,41	630,78	14 720	14 720
Yksityinen rahoitus (20%)	2 538,63	8 583,98	4 728,39	1 760,50	1 188,24	18 799,74	18 400
Rahoitus yhteensä	12 693,17	42 919,92	23 641,94	8 802,54	4 342,17	92 399,74	92 000

Hankevetäjä käytti osan työajastaan ko. hankkeelle. Työajankäyttöä seurattiin osana mhy:n omaa tuntiseurantaa. Vetäjää työllisti lisäksi muut EU-hankkeet ja yhdistyksen muu toiminta.

Hankkeelle haettiin jatkoaikaa kaksi kertaa, syyskuussa 2010 ja marraskuussa 2011. Jatkoaikaa haettiin, jotta hankkeelle myönnetty rahoitus saatiin kokonaan käytettyä.

Yksityisen rahoituksen mhy maksoi itse.

Hankkeen maksatuksia haettiin puolivuositain, tammi-kesäkuulta ja heinä-joulukuulta lukuun ottamatta ensimmäistä maksatusta ja loppumaksatusta. Yhteensä maksatuksia haettiin 7 kertaa.

6. TIEDOTUS JA VIESTINTÄ

Hankkeesta on tiedotettu Mhy Päijät-Hämeen Kotimetsä –jäsenlehdessä. Lehtijuttuja tapahtumista on ollut paikallislehdissä. Hankkeella on ollut omat nettisivunsa mhy:n sivujen yhteydessä.

Metsäpolkujen taulut ovat näkyvin hankkeen aikana tuotettu materiaali. Koska metsäpolut sijaitsevat keskeisillä paikoilla kunnissa, oli tärkeää tiedottaa niistä kaikille. Näin kaikki asiasta kiinnostuneet voivat tutustua metsäpolkuihin. Metsäpolkujen alkuun tehtiin opastetaulut yleisölle tiedottamista varten.

6.1 Lehtijutut

Kotimetsä-lehdet: 1/2010, (hanke-esittely), 2/2010 (Huovilan talviset metsäpäivät), 3/2010 (yleiset hankekuulumiset), 1/2011 (Opintien koululaiset StoraEnsolla), 3/2011 (Villähteen koulun Hollolan kierros)

Lahden Seudun Sanomat 22-28.2.2010: artikkeli Huovilan metsäpäivistä

Etelä-Hämeen Lehti 25.2.2010: artikkeli Huovilan metsäpäivistä

Hollolan Sanomat 24.2.2010: artikkeli Huovilan metsäpäivistä

Hollolan Sanomat 25.8.2010: Salpakankaan yläkoulun 8-luokkien metsäpäivät

Keski-Häme 2.12.2010: Hämeenkosken metsäpolku

Etelä-Hämeen lehti 9.12.2010: Kärkölän metsäpolku Huovilanpuistossa

Metsästäjä 1/2011: artikkeli koululaisten metsäretkestä Metsästäjäin Keskusjärjestölle Laitialaan

Etelä-Suomen Sanomat 30.5.2011: artikkeli Huovilanpuistosta, jossa maininta myös Hiidenmäen metsäpolusta

Etelä-Suomen Sanomien & Itä-Hämeen Kesälehti 2011: artikkeli Huovilanpuistosta, jossa maininta myös Hiidenmäen metsäpolusta

Hankkeesta lähetetään lopuksi lehdistötiedote, jossa kootaan koko hanke yhteen.

Liitteissä kopioita julkaistuista lehtiartikkeleista.

6.2 Nettimateriaali

Koululaishankkeen nettisivut: http://www.mhy.fi/paijathame/Kouluysteisty/fi_FI/index/

Metsäpolkujen esitteet olivat kuntien nettisivuilla kun metsäpolut olivat uudet:

<http://www.hollola.fi/keskus/frame/frame55.htm>

http://www.karkola.fi/matkailu/7_vapaa-aika.htm

http://www.hameenkoski.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=193&Itemid=201

http://www.nastola.fi/liikunta_ulkoilu/liikuntapaikat/ulkoilureitit.html#Ladut

7. HANKKEEN TULOKSET, VAIKUTUKSET JA TOTEUTUKSEN RISKIT

Hankkeen määrälliset tavoitteet saavutettiin mitattavissa olevalta osin. Tavoitteena oli saada tapahtumiin ja retkiin noin 3000 oppilasta, heitä tavoitettiin yli 5100. Erilaisia TET- ja ammattiin harjoittelijoita ja alan opiskelijoita kesätyöntekijöinä oli 21henkilöä (tavoitteena 20).

Hankkeessa tavoitettiin jokaisesta hankealueen koulusta ainakin yksi luokka. Useimmissa kouluista hankkeesta tuli vuosittainen perinne, johon tietty vuosiluokka osallistui. Kun koululla oli järjestetty ensimmäinen retki, joka onnistui, hankkeen markkinointi oli sen jälkeen helppoa. Puskaradio toimi viestintäkanava. Koulujen nykyiset määrärahat ovat niin niukat, että ilmainen bussikuljetus jo sinällään toimi hyvänä houkuttimena.

Lasten ja nuorten metsätietämys on osittain hataralla pohjalla. Tämä riippuu hyvin paljon koulun sijainnista, opettajien kiinnostuksesta metsässä ja luonnossa liikkumiseen. Saman koulun sisälläkin on luokittaista vaihtelua.

Hankkeen retket olivat metsään ja luontoon tutustuttavia, eikä mitään kiinnostusta lisääviä tempuratoja yms. otettu tarkoituksella mukaan retkiin. Nykyvanhemmat tuntuvat vievät lapsensa kaupallisiin huvittelupaikkoihin ja lähistön metsien tarjoamat mahdollisuudet unohdetaan. Ihmiset ovat oikeasti vieraantuneet luonnosta. Monen lapsen monivuotinen muistikuva alakoulusta on se, kun käytiin retkellä koulun läheisellä nuotiopaikalla paistamassa makkaraa. Jo houkutteleva paikannimi, kuten Pirunpesä riittää saamaan alakoululaiset innostumaan retkikohteesta ja samalla voidaan jakaa faktatietoa.

Oppilaiden hakeutumista metsäalan koulutukseen ei tiedetä, koulut eivät tilastoi kuin oppilaiden yhteisvalintahaut, eivät todellista opiskelupaikan valintaa. Useampi mhy:llä olleista tet-harjoittelijoista on kuitenkin ilmoittanut hakevansa metsäalan koulutukseen.

Hankekunnissa koulut tuntuvat tietävän mhy:n tarjoamista mahdollisuuksista TET-harjoitteluun, usein harjoittelijan kaveri on jo ollut aiemmin mhy:llä. Jokaisessa kunnassa on oma kouluyhteistyövastaavansa, johon kouluilta osataan ottaa yhteyttä.

Metsäalaa täytyy pitää esillä, jotta saadaan nuoria hakeutumaan alalle. Nykyisin on niin paljon erilaisia mediaseksikkäitä koulutusaloja ja ammatteja, että niiden paineessa metsäala unohtuu. Myös koulujen opettajat ja opot voivat omilla valinnoilla vaikuttaa, mistä alasta oppilas innostuu. Metsäala on kuitenkin nykyaikaa ja tulevaisuutta tietokoneohjattuine harvestereineen, metsä- ja puutuotteiden tutkimuksineen ja tuotekehityksineen, kunhan sen osaa oikein esitellä nuorille.

Hankkeen yleisenä teemana pidetty metsät ja ilmastonmuutos oli melko vaikea toteuttaa. Alakoululaisilla ei vielä ole tietämystä näin suurista asioista ja yläkoululaistenkin tietämys on vaihtelevaa. Kerropa siinä sitten ylä- ja alailmakehän otsonikerrosten merkityksestä ja metsien hiilen sidonnasta!

Retkistä valtaosa toteutettiin alakouluissa: osaksi siksi, että metsä- ja luontokasvatukseen haluttiin vaikuttaa heti koulutaipaleen alussa. Lisäksi alakouluissa oli helpompi ja nopeampi toteuttaa päivä. Yläkouluissa päivien järjestely vaati kouluilta suurempia järjestelyjä ja opettajien innostamista.

Hanke olisi voitu toteuttaa järjestämällä isompia massatapahtumia ja siten harvempia retkiä. Tietoisesti kuitenkin valittiin pienemmät ryhmäkoot ja koulukohtaisesti valitut retkipäivät ja kohteet. Isoilla tapahtumilla olisi saatu metsäiset yhteistyökumppanit useammin mukaan, pieniin usein toistuviin päiviin kaikkien yhteistyötahojen resurssit eivät riittäneet.

Hankevetäjän työ oli suurimmaksi osaksi yksinäistä puurtamista. Retkien suunnitteleminen ja toteuttaminen ja niistä vastaaminen yksin oli välillä raskasta. Keväiset ja syksyiset ruuhkahaiput myös sitoutuivat totaalaisesti ajankäytön tähän hankkeeseen. Sairastumisiin ei ollut mahdollisuutta, koska retkiä ei mielellään peruuttanut. Kun retkillä oli mukana enemmän kuin yksi luokka, mukana oli muita mhy:n toimihenkilöitä. Vastuuta pystyttiin näin jakamaan, ja tietyt toimihenkilöt olivat niin hyvin perehtyneet kohteisiin, että olisivat pystyneet toteuttamaan retken ilman hankevetäjääkin.

Järjestäjälle parasta palautetta olivat pienten koululaisten riemunkiljahdukset ja toteamukset ”kivempaa kuin Puuhamaassa”, ”paras päivä ikinä” tai ”täällä oppi enemmän kuin koko kouluaikana”. Palaute yhteistyöstä oli myönteistä ja osallistujat olivat tyytyväisiä hankkeen tarjoamiin mahdollisuuksiin metsäisessä opetuksessa.

Kaiken kaikkiaan hankkeella saavutettiin tietoa metsistä, ympäristöstä ja luonnosta, taitoja toimia metsissä kestävän hoidon ja käytön puolesta, luotiin positiivista tulevaisuuskuva ja kannustusta vaikuttamiseen metsäisessä päätöksenteossa, saatiin realististen esimerkkien luoma kuva metsäalasta, yhteisiä onnistumisen kokemuksia ja todellista toimintaa.

8. JATKOTOIMENPITEET

Alueen metsällisten tahojen kanssa pyritään luomaan ja ylläpitämään yhteistyökumppaneiden verkostoa, joka jatkaa hankkeen loputtua sen toimia metsäisten koululaispäivien toteutuksessa ja jatkaa samalla hyvälle alulle saatua metsäalan esiintuomista alueen peruskouluissa. Monella koululla on jo olemassa vuosittainen metsäpäivä keväällä tai syksyllä, johon metsälliset yhteistyötahot osallistuvat. Rahoitusta yksittäisiin tapahtumiin voi kysyä Suomen Metsäsäätiöltä ja Metsäteollisuus ry:ltä.

TET- ja kesä- yms. muiden ajankohtien harjoittelua tullaan jatkamaan mahdollisuuksien mukaan, koska konkreettinen metsäalan toiminnan näkeminen ja siihen osallistuminen harjoittelijana on paras motivaattori ja tutustuttaja alaan.

Metsäalaa voi ja pitää jokaisen alan toimijan pitää esillä, jotta alalle saadaan tulevaisuudessakin ammattilaisia. Myös metsäalan ruohonjuuritason toiminnalla voidaan vaikuttaa osaltaan koulujen ja kotien kautta yhteiskunnallisesti päätöksentekijöihin.

Hankkeelle osittaisena jatkona on alkanut mhy:n hallinnoima Maaseutuyrittäminen tutuksi kouluille-hanke, jonka rahoitus tulee Manner-Suomen maaseutuohjelmasta. Tämän hankkeen tavoitteena on tuoda yläkouluikäisille nuorille tietoa kokonaisvaltaisesti maaseudusta ja sen alkutuotannon merkityksestä sekä ammatinvalintamielessä ja mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana metsäalaa unohtamatta.

Hollolassa 30.9.2012

Mari Sarvaala
Hankevetäjä
Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme

Vakuudeksi

Jari Yli-Talonen
Toiminnanjohtaja
Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme

Seppo Sorjonen
Hallintopäällikkö
Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme